

V. 5. ESTETICKÁ VÝCHOVA (Ev)

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **estetická výchova** vznikl ze vzdělávacího okruhu **umění a kultura**, který vychází ze stejnojmenné vzdělávací oblasti.

Estetická výchova umožňuje žákům jiné než racionální poznávání světa a poskytuje příležitost k seberealizaci a uvolnění napětí.

Žáci se seznamují prostřednictvím různých činností s výrazovými prostředky a jazykem výtvarného, hudebního, dramatického i literárního umění. V tvořivých činnostech jsou rozvíjeny schopnosti neverbálního vyjadřování.

Estetická výchova má významný rehabilitační a relaxační charakter.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **estetická výchova** obsahuje tři **tematické okruhy**:

- 1. výtvarná výchova**
- 2. hudebně pohybová výchova**
- 3. dramatická výchova**

VÝTVARNÁ VÝCHOVA směřuje k výchově citlivého a vnímavého člověka, ovlivňuje životní postoje žáků, jejich vztahy k ostatním lidem i prostředí. Rozvíjí vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost a fantazii, tzn. dovednosti potřebné pro tvorbu, vnímání a interpretaci výtvarných děl.

Důležitým úkolem výtvarné výchovy na praktické škole jednoleté je rozvoj jemné motoriky.

Obsah **výtvarné výchovy** lze pro větší přehlednost rozdělit do několika okruhů výtvarných činností:

- 1. výtvarné osvojování skutečnosti**
- 2. dekorativní práce**
- 3. prostorové vytváření**
- 4. výtvarné práce spojené s experimentováním**

Tyto činnosti se však mohou prolínat i navzájem různě kombinovat.

Výtvarné osvojování skutečnosti směřuje k výchově estetického vnímání, představivosti a výtvarného myšlení. Práce jsou tematicky zaměřeny na zobrazování přírodních i umělých objektů, výtvarné vyprávění ze života dětí i dospělých, zpracování osobního zážitku a ilustrace příběhů. Cílem výtvarného osvojování skutečnosti je rozvoj vnímání tvaru, barvy, linií a světla, vyjádření proporcí lidské postavy i prostorových vztahů objektů.

Dekorativní práce rozvíjejí smysl pro rytmus a rytmické řazení prvků, barevných ploch a tvarů formou hravých a experimentálních činností.

Prostorové vytváření umožňuje žákům poznávání vlastností papíru, přírodních materiálů, modelovací hmoty a keramické hlíny a rozvíjení prostorového cítění.

Výtvarné práce spojené s experimentováním jsou zaměřené na praktické poznávání a experimentální ověřování vlastností různých výtvarných materiálů. Výsledek mnoha těchto prací nelze zcela ovlivnit a často bývá překvapením. Proto jsou výtvarné činnosti spojené s experimentováním mezi žáky velmi oblíbené. K oblibě přispívá i fakt, že v těchto činnostech mohou dosáhnout zajímavých výsledků i žáci méně výtvarně nadaní.

HUDEBNĚ POHYBOVÁ VÝCHOVA podporuje u žáků rozvoj individuálních hudebních dovedností – sluchových, rytmických, pěveckých, instrumentálních poslechových a pohybových. Rozvíjí nejen tvůrčí schopnosti žáků, ale přispívá také ke kultivaci osobnosti každého žáka a naplňuje jeho přirozenou potřebu projevit se.

Cílem hudebně pohybové výchovy je převést žáka z etapy spontánních vztahů k hudbě do etapy uvědomělého vstupu do světa hudby, rozvíjet hudebnost a pohybovou kulturu žáků.

Obsah **hudební výchovy** lze rozdělit do tří okruhů:

1. vokální a instrumentální činnosti
2. hudebně poslechové činnosti
3. hudebně pohybové činnosti.

Vokální činnosti vedou k rozvoji správného pěveckého dýchání, tvoření hlasu, intonačním dovednostem a interpretaci písní v přiměřeném rozsahu. Při **instrumentálních činnostech** se rozvíjejí rytmické dovednosti žáků vyjádřené nejprve „hrou na tělo“ a poté i doprovodem písně pomocí jednoduchých rytmických hudebních nástrojů.

Hudebně poslechové činnosti rozvíjejí schopnost koncentrovaného poslechu a emocionálního prožitku hudebního díla.

Hudebně pohybové činnosti postupně umožňují žákům vyjádřit vnímanou hudbu vlastním pohybem a tak zvýšit emocionální prožitek hudby. Nácvik této dovednosti vede k snazšímu začlenění našich žáků do běžných volnočasových aktivit - cvičení s hudebním doprovodem ve fitness centrech či společenských akcí spojených s tancem.

DRAMATICKÁ VÝCHOVA je zaměřena na osobnostní a sociální rozvoj každého jednotlivce. Rozvíjí verbální i nonverbální komunikativní dovednosti, podporuje tvořivé myšlení, obrazotvornost a nápaditost žáků, působí na zvládnutí spontánního chování, kontrolu emocí a zvýšení sebevědomí.

V dramatické výchově se žáci učí prostřednictvím aktivních činností vcítit do různých životních rolí, předem je prozkoumat a připravit se na ně. Žáci si zkusí různé postupy řešení obvyklých životních situací a na základě řízeného rozhovoru vybírají ta nejlepší z nich.

Při dramatické výchově se žáci učí důsledně dodržovat pravidla hry a spolupráce a respekt k pravidlům pak uplatňují i při řešení skutečných životních situací.

Podle školního učebního plánu jsou vyučovacímu předmětu **estetická výchova** věnovány **2 vyučovací hodiny týdně**.

Z kapitoly „Zařazení průřezových témat“ je zřejmé, jakou formou se v předmětu **matematika** realizují jednotlivá **průřezová témata** (kapitola III.5., strana 20 - 44).

Výuka **estetické výchovy** probíhá podle náplně vyučovací hodiny buď v kmenové třídě, v učebně výtvarné výchovy nebo učebně hudební výchovy.

Učebna výtvarné výchovy je vybavena i malou keramickou dílnou s hrnčířským kruhem a keramickou pecí. Součástí vybavení učebny hudební výchovy je audio vizuální technika, klavír, přenosné elektrické klávesové nástroje, široká škála rytmických hudebních nástrojů, interaktivní tabule a interaktivní display. Učebna poskytuje také dostatečný prostor pro dramatické činnosti žáků. Interaktivní tabuli lze mimo jiné použít i k promítání dramatických děl.

Součástí výuky **estetické výchovy** jsou **výstavy** zaměřené na seznámení s různými druhy výtvarného umění i návštěvy rozsahem i obsahem přiměřených koncertů, divadelních a filmových představení.

■ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

Klíčové kompetence

● **Kompetence k učení**

- motivujeme k učení, snažíme se žáky zbavit ostychu z vlastní výtvarné, hudební a dramatické produkce (např. formou různých her)
- učíme žáky experimentovat s různými výtvarnými materiály a z provedených experimentů vyvozovat závěry o vlastnostech výtvarných materiálů a možnostech jejich zpracování
- žáky zásadně nenutíme do aktivit, které jsou jim nepříjemné (např. nenutíme introvertní žáky vyjadřovat své pocity z výtvarného díla či prezentovat vlastní výtvarnou, hudební či dramatickou činnost před celou třídou)
- snažíme se o klidnou a tvůrčí atmosféru v hodinách estetické výchovy
- snažíme se poskytnout žákům pocit úspěchu tím, že vědomě navozujeme situace, ve kterých může být žák úspěšný (podle individuálních možností žáků)
- při hodnocení používáme převážně prvky pozitivní motivace, ale učíme žáky přijímat i oprávněnou kritiku a adekvátně na ni reagovat
- výsledky činností v hodinách estetické výchovy hodnotíme s taktem a empatií; při porovnávání vlastních prací s pracemi spolužáků se zaměříme spíše na volbu prostředků než kvalitu prací, abychom méně nadané žáky nedemotivovali
- poskytujeme žákům prostor pro ovlivňování obsahu hodin estetické výchovy podle jejich individuálních zájmů (žáci mají možnost spolupodílet se na výběru témat výtvarných prací i technik jejich zpracování, výběru skladeb pro poslechové, vokální i hudebně pohybové činnosti, ovlivňovat výběr námětů dramatických činností)
- učíme žáky jednoduchou formou a s pomocí vyučujícího, asistenta nebo spolužáků prezentovat před skupinou vrstevníků své oblíbené výtvarné, hudební nebo dramatické dílo (např. dílo ilustrátora knih, svoji oblíbenou hudební skupinu a film)

● **Kompetence k řešení problémů**

- vedeme žáky k poznání, že problémy jsou běžnou součástí života všech lidí, že není třeba se jich obávat, ale je potřebné si osvojit základní způsoby jejich překonávání
- učíme žáky svěřit se s problémy při osvojování učiva a vhodnou formou požádat o radu a pomoc
- podporujeme skupinovou spolupráci při řešení problémů
- vedeme žáky k volbě vhodné techniky a pracovního postupu při plnění úkolů z estetické výchovy (pomocí řízeného rozhovoru a návodných otázek)
- podporujeme tvořivost a netradiční řešení úkolů, rozvíjíme fantazii žáků
- učíme žáky využívat možností výtvarného, hudebního i dramatického umění k vlastní relaxaci

● **Kompetence komunikativní**

- rozvíjíme verbální i nonverbální komunikační dovednosti
- rozvíjíme slovní zásobu (žáci si osvojují názvy výtvarných materiálů a pomůcek pro jejich zpracování, názvy hudebních nástrojů, popisují činnosti v hodinách estetické výchovy, vyjadřují pocity z vlastní tvorby i z vnímaného výtvarného, hudebního či dramatického díla apod.)
- učíme žáky volit vhodné formy komunikace v různých životních situacích (prostřednictvím modelových situací ztvárněných při dramatické výchově)
- učíme žáky respektovat základní komunikační pravidla rozhovoru (střídání role posluchače a mluvčího jako základ účinné komunikace)
- učíme žáky pravidlům komunikace při skupinové spolupráci, vyslechnout a respektovat názor druhého, obhajovat vhodnou formou svůj názor, správně reagovat na zadané pokyny
- učíme žáky základům asertivní komunikace

● **Kompetence sociální a personální**

- podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci navzájem potřebují
- rozvíjíme v žácích schopnost empatie (poznat, kdy druhý člověk potřebuje pomoc a vhodnou formou mu ji poskytnout, chápat a respektovat pocity a názory spolužáků i dospělých)
- vedeme žáky k pocitu radosti z poskytnuté pomoci, učíme je neočekávat protislužbu za poskytnutou

službu

- učíme žáky spolupracovat ve skupině, rozvíjíme schopnosti žáků zastávat ve skupině různé role
- učíme žáky ocenit přínos každého jedince pro práci skupiny dle jeho individuálních možností
- učíme žáky hodnotit práce spolužáků citlivou a kultivovanou formou a s respektem k jejich rozdílným výtvarným, hudebně pohybovým i dramatickým schopnostem
- rozvíjením hudebně pohybových schopností žáků usnadňujeme jejich začlenění do běžných aktivit (cvičení s hudbou, společenské akce spojené s tancem)
- prostřednictvím dramatizace modelových situací učíme žáky vhodně se chovat v různých situacích

● **Kompetence občanské**

- vedeme žáky k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi lidmi, upevňujeme žádoucí pozitivní formy chování ve škole i mimo ni
- rozvíjíme sebeovládání žáků
- důsledně vyžadujeme respektování daných pravidel (společenského chování, hry a spolupráce)
- vedeme žáky k sebeúctě a úctě k ostatním žákům a dospělým (učíme žáky tolerovat rozdílné možnosti spolužáků při osvojování učiva a respektovat odlišný vkus spolužáků i dospělých)
- vedeme žáky k aktivní ochraně zdraví (učíme je respektovat pravidla bezpečnosti a hygieny práce s různými výtvarnými materiály, zhodnotit vliv estetického životního prostředí na zdraví člověka atd.)
- upevňujeme dodržování pravidel společenského chování ve škole i mimo ni, rozvíjíme schopnost správně se chovat v různých společenských situacích

● **Kompetence pracovní**

- rozvíjíme jemnou i hrubou motoriku, koncentraci a pracovní výdrž
- vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí
- učíme žáky poznávat a experimentálně ověřovat vlastnosti různých výtvarných materiálů
- učíme žáky pracovat podle osvojeného algoritmu práce s jednotlivými výtvarnými materiály
- vedeme žáky k volbě vhodného materiálu, techniky a pracovního postupu při plnění úkolů z estetické výchovy (pomocí řízeného rozhovoru a návodných otázek)
- učíme žáky plánovat, organizovat a hodnotit vlastní práci
- učíme žáky pravidlům spolupráce, učíme je citlivě hodnotit svoji práci i práci skupiny
- vedeme žáky k odpovědnosti za plnění svých pracovních povinností
- měníme pracovní podmínky, a tak žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky
- kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme (přihlížíme k individuálním možnostem žáka, oceňujeme snahu)
- práci nikdy netrestáme

▣ **VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ**

I. VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

1. využívat vědomě všech smyslů
2. uplatňovat základní dovednosti pro vlastní tvorbu
3. rozlišovat, třídit, porovnávat a pojmenovat základní vlastnosti a vztahy pro barvy, tvary, linie
4. uplatňovat vlastní zkušenosti, prožitky a fantazii při tvůrčích činnostech
5. uplatňovat základní dovednosti při přípravě a realizaci svého tvůrčího záměru
6. při tvorbě vycházet ze svých zrakových, hmatových i sluchových vjemů, vlastních prožitků, zkušeností a fantazie

Učivo:

- rozvíjení jemné motoriky a grafomotoriky
- seznamování s výtvarnými materiály, kombinování různých materiálů
- seznamování s výtvarnými technikami, malba a kresba, kombinování různých výtvarných technik
- výtvarné pomůcky, péče o výtvarné pomůcky
- výtvarné umění a životní prostředí, návštěvy výstav a galerií

II. HUDEBNĚ POHYBOVÁ VÝCHOVA

1. VOKÁLNÍ A INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 1.1.** vnímat, rozlišovat a napodobovat různé hudební a nehupební zvuky
- 1.2.** zpívat na základě svých dispozic a využívat získané pěvecké dovednosti
- 1.3.** interpretovat vybrané lidové a umělé písně
- 1.4.** improvizovat v rámci nejjednodušších hudebních forem

Učivo:

- dechová, artikulační, sluchová, hlasová a intonační cvičení
- rytmická průprava, rytmická hra na tělo, rytmizace říkadel, nástroje Orffova instrumentáře
- tóny a zvuky, zpěv lidových a umělých písní

2. HUDEBNĚ POSLECHOVÉ ČINNOSTI

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 2.1.** rozpoznat vybrané hudební nástroje
- 2.2.** soustředit se na poslech skladeb různých žánrů
- 2.3.** rozpoznat výšku, sílu a délku tónu, tempo a rytmus skladby

Učivo:

- hudební nástroje (rozlišování podle tvaru a zvuku)
- rozpoznávání výšky, síly a délky tónu, tempa a rytmu skladby
- poslech vybraných melodií a skladeb (podle individuálních zájmů a schopností žáků)

3. HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 3.1.** reagovat na hudbu, její tempo a rytmus pohybem
- 3.2.** zvládnout jednoduché taneční kroky
- 3.3.** spojovat základní pohybové prvky v celek, orientovat se v prostoru
- 3.4.** reagovat na reprodukci relaxační hudby

Učivo:

- pohybová improvizace
- jednoduché tance
- pohybové hry z oblasti muzikoterapie
- hudebně relaxační techniky

III. DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

1. ovládnout základní mluvní dovednosti a obohacovat slovní zásobu
2. rozvíjet smyslové vnímání, paměť a pozornost
3. zapojovat se do her, přijímat pravidla her
4. přirozeně jednat v jednoduchých rolích
5. spolupracovat ve skupině na tvorbě jevištní situace, navázat kontakt s druhými
6. rozvíjet schopnost vcítit se do role
7. poznat základní divadelní druhy

Učivo:

- práce s dechem, správné tvoření hlasu, přednes
- verbální a nonverbální komunikace
- dramatizace běžných životních situací, krátkých příběhů a pohádek
- herní dovednosti, hraní rolí, charakteristika postav, prezentace postavy
- sociálně komunikativní dovednosti v herních situacích
- řešení problémových situací
- divadelní druhy a jejich rozlišování podle charakteristických znaků: činohra, opera, loutkové divadlo, opera, pantomima...